

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ και ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στη χώρα μας, σε κεντρικό, περιφερειακό ή αυτοδιοικητικό επίπεδο, ο πολιτισμός χρηματοδοτείται κατά κύριο λόγο από τους φορολογούμενους πολίτες. Η αξιολόγηση του τελικού προϊόντος των χρηματοδοτούμενων από το κράτος προγραμμάτων έχει καταστήσει διαδικασία τυπική, χωρίς ουσία. Τα μέτρα λιτότητας που εφαρμόζονται στην περίοδο της κρίσης, που βιώνουμε άπαντες, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη επιλογής προγραμμάτων και δράσεων πολιτισμού προς χρηματοδότηση με γνώμονα τα απτά αποτελέσματά τους στην οικονομία και την κοινωνία, όπως για παράδειγμα αύξηση του αριθμού των επισκεπτών και κατ' επέκταση των εσόδων, δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, **σταδιακή απαλλαγή από τις συνεχείς κρατικές επιχορηγήσεις, διαχειριστική και διοικητική αυτονομία.** Η πρόταση για διοικητική και διαχειριστική αυτονομία δεν σημαίνει ιδιωτικοποίηση, όπως παρερμηνεύεται από ορισμένους, άλλα ένα νέο δοκιμασμένο μοντέλο κρατικής πολιτιστικής διαχείρισης.

Η πρόκληση για τη χώρα μας είναι να μεταστραφεί η τρέχουσα πολιτική της πολιτιστικής διαχείρισης από τη στατική στη δυναμική προσέγγιση, στην παραγωγή δηλαδή νέων μορφών διαχείρισης.¹ Οι επιχειρήσεις που παράγουν αγαθά πολιτισμού και δημιουργίας (cultural and creative industries) αποτελούν τα τελευταία χρόνια έναν από τους πλέον δυναμικούς τομείς, καταλαμβάνουν σημαντική θέση στη στρατηγική *Ευρώπη 2020*, γιατί συμβάλλουν σε νέο τύπο ανάπτυξης όχι μόνο οικονομικής αλλά και κοινωνικής.

Η εθνική προσπάθεια για την ανάδειξη της χώρας μας σε πόλο έλξης επισκεπτών και για τη διάδοση των πολιτιστικών αξιών και του τρόπου ζωής μας βασίστηκε στο παραδοσιακό τρίπτυχο «ήλιος, θάλασσα και εν μέρει αρχαιότητες» (παραλείπω τον

---

¹ Σ. Λαζάρου, *Η έξυπνη οικονομία: Πολιτιστικές και δημιουργικές βιομηχανίες στην Ελλάδα. Μπορούν να αποτελέσουν προοπτική εξόδου από την κρίση*, Τράπεζα της Ελλάδος, Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών, Αθήνα 2014, 1-75.

μουσακά, το σουβλάκι και το συρτάκι). Το τρίπτυχο αυτό λειτουργεί ακόμη ικανοποιητικά, θεωρείται εντούτοις ξεπερασμένο στο πλαίσιο της νέας «έξυπνης» οικονομίας, στο νέο παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον. Ο πολιτισμός ερμηνεύεται σήμερα ευρύτερα ως τρόπος ζωής και σύνολο κοινών αξιών και εμπειριών. Ο καταναλωτής από παθητικός δέκτης γίνεται συν-διαμορφωτής του προϊόντος που καλείται να καταναλώσει. Κινητήριες δυνάμεις στην αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας του πολιτισμού και της δημιουργίας είναι η χρήση της νέας τεχνολογίας και η επιθυμία των πολιτών για απόκτηση εμπειριών και συγκινήσεων στον ελεύθερο χρόνο τους. Εδώ εντάσσεται και ο παρεξηγημένος στη χώρα μας ανασκαφικός τουρισμός (excavation tourism) που αποτελεί συνήθη και δοκιμασμένη πρακτική παγκοσμίως.

Όταν μιλάμε για οικονομία του ελεύθερου χρόνου, αναφερόμαστε κατά κύριο λόγο σε μια πολυπληθή διεθνώς ομάδα ενεργών καταναλωτών, κυρίως σε άτομα της τρίτης ηλικίας που διαθέτουν εισόδημα και χρόνο ώστε να είναι σε θέση να δαπανήσουν για την ψυχαγωγία τους και για την απόλαυση εμπειριών μέσω της αγοράς αγαθών και υπηρεσιών πολιτισμού και δημιουργίας. Παράλληλα, η νέα γενιά συμβάλλει στη διάχυση των προϊόντων πολιτισμού σε ευρύτερα κοινωνικά στρώματα και σε μαζικότερη κατανάλωση, όχι απλώς στην εξυπηρέτηση των αναγκών της πνευματικής και οικονομικής ελίτ.

Με την αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας και των εφαρμογών της δεν απαιτούνται μεγάλα χρηματικά ποσά για επενδύσεις στο χώρο του πολιτισμού. Απαιτείται όμως φαντασία, δημιουργική αντίληψη, εξωστρέφεια, προσαρμοστικότητα, εκπαίδευση και διαρκής ενημέρωση. Στο χώρο του πολιτισμού η καινοτομία με τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της προσωπικής δημιουργίας μπορεί να συμβάλει αποφασιστικά σε μια οικονομία βιώσιμη, έξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς. Περιφέρειες με υψηλό βαθμό εξειδίκευσης και απασχόλησης σε δραστηριότητες πολιτισμού

και δημιουργίας συγκαταλέγονται στις πιο πλούσιες σε κατά κεφαλήν εισόδημα χωρίς να περιλαμβάνονται σε αυτές τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Βαρύνουσα στην περίπτωση της Μεσσήνης είναι η κοινωνική διάσταση του μνημειακού συνόλου της, η παιδευτική αξία, η συμβολική και η αναπτυξιακή με δυνατότητες χρήσης και ανταποδοτικής λειτουργίας. Στο κέντρο των στόχων μας σε σχέση με την έννοια της ορθής λειτουργίας του χώρου περιλαμβάνεται η κοινωνική διαδραστικότητα, η αμφίρροπη σχέση κοινού και μνημείων. Η αρχαία Μεσσήνη χρήζει ιδιαίτερης μεταχείρισης από την Πολιτεία ως πόλος έλξης επισκεπτών και φυσικά ως μοχλός οικονομικής ανάπτυξης. Οι αρχαιολογικοί χώροι θεωρούνται γενικώς σήμερα παράγοντες ανάπτυξης και δρόμοι που οδηγούν στην τόνωση του δημόσιου ενδιαφέροντος για την πολιτιστική κληρονομιά. Το κεντρικό ζητούμενο είναι να βρεθεί η κατάλληλη διαχειριστική στρατηγική που θα λαμβάνει υπόψη όλες τις αξίες ενός αρχαιολογικού χώρου (ιστορικές, πολιτιστικές, επιστημονικές, αισθητικές, διδακτικές) και ταυτόχρονα τις οικονομικές του δυνατότητες σε εφαρμογή του νέου μοντέλου διαχειριστικής και διοικητικής αυτονομίας που προτείνω. Η συντήρηση και η αναστήλωση των επί μέρους μνημείων και η ανάπλαση, διαμόρφωση του χώρου στην αρχαία Μεσσήνη έχουν προσφέρει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης μέσα στο πνεύμα της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία δεν εξαντλεί τους φυσικούς της πόρους, ούτε και αναλώνει τον πολιτισμικό της πλούτο.

Τα βαρίδια που αποτρέπουν ή καθυστερούν τέτοιες εξελίξεις, είναι σε γενικές γραμμές, η μικροπολιτική, η απουσία αναγνώρισης της μεγάλης οικονομικής αξίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, η τροχοπέδη της διαρκώς διογκούμενης γραφειοκρατίας, η λανθασμένη, κατά τη γνώμη μου, καλλικρατική κατανομή των δήμων, η έλλειψη εσόδων εκ μέρους των νέων δήμων, η απουσία μακροπρόθεσμου

προγραμματισμού για τα φλέγοντα θέματα (όπως χωματερές, απόβλητα, ανακύκλωση, μόλυνση του περιβάλλοντος, δημόσια υγεία, πυρασφάλεια, πόροι, θέματα πολιτισμού).

Η έννοια της διατήρησης και της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς αποκτά σήμερα νέο περιεχόμενο στα πλαίσια μιας αναπτυξιακής πολιτικής, η οποία εμπνέεται από τις αξίες τόσο της υλικής, όσο και της άυλης κληρονομιάς και της συνεχούς και δημιουργικής έκφρασής τους. Κρίνεται αναγκαία μια σύνθετη στρατηγική που απευθύνεται σε όλους τους φορείς και τους συντελεστές που παίζουν έναν ρόλο στην ανάπτυξη. Πολιτικοί που αποφασίζουν, επενδυτές επαγγελματίες, εμπορικά επιμελητήρια, τοπικές οργανώσεις, κρατικές υπηρεσίες και άλλοι φορείς, πρέπει να βρουν μηχανισμούς επικοινωνίας, συνεργασίας και εναρμόνισης των στόχων και των συμφερόντων τους, αυτό σημαίνει ΣΥΝΕΡΓΕΙΕΣ, απόλυτα αναγκαίες για τις πρωοδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Ένωση «πολιτιστικές διαδρομές», όπως η ενεργός σήμερα πολιτιστική διαδρομή της Ηπείρου. Αυτό που εν κατακλείδι θα πρωτανεύσει είναι η αναγκαιότητα για μια ισορροπία μεταξύ της διατήρησης και της ανάπτυξης. Γιατί, η βιωσιμότητα της πολιτιστικής κληρονομιάς απειλείται, όπως είναι γνωστό, αφενός από την λεγόμενη “υπερανάπτυξη” και αφετέρου από τη συντηρητική ιδεολογία, που στέκεται εμπόδιο σε κάθε μορφής παρέμβαση και αξιοποίηση.²

Για τις κοινότητες, που βρίσκονται μακριά από τα “υπεραναπτυγμένα” παραθαλάσσια κέντρα, φθίνουν οικονομικά και μαστίζονται από ολιγανθρωπία, η τουριστική ανάπτυξη είναι μονόδρομος. Η προσέλκυση εντούτοις επισκεπτών, Ελλήνων και ξένων δεν στηρίζεται μόνο στον ήλιο, τη θάλασσα, το συρτάκι και το μουσακά, όπως σημειώσαμε παραπάνω, απαιτεί κατά πρώτον την παρουσία ιδιαίτερα ελκυστικών στοιχείων και χαρακτηριστικών, όπως αλώβητο φυσικό

---

² Ενημερωτικό Δελτίο Ελληνικού Τμήματος ICOMOS, αρ. 14, Μάρτιος 2002, σελ. 5.

περιβάλλον και αξιόλογα υλικά και άυλα κατάλοιπα της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, σημαντικά δηλαδή μνημεία του πολιτισμού μας, χρονολογούμενα από τα προϊστορικά ως τα νεότερα χρόνια όπως (μυκηναϊκά ανάκτορα και οικισμούς, ιερά, πόλεις αρχαίες και νεκροταφεία, βυζαντινούς ναούς και μονές, παραδοσιακούς οικισμούς και βιοτεχνικά συγκροτήματα, κάστρα, παραδοσιακά άσματα και χορούς) για να περιοριστώ σε ορισμένα από αυτά. Σε ένα δεύτερο στάδιο απαιτείται ανεκτό οδικό δίκτυο και μέσα μεταφοράς, περιποιημένα καταλύματα διανυκτέρευσης και εστιατόρια, που να προσφέρουν γνήσιο τοπικό φαγητό.

Η Μεσσηνία είναι τόπος που συγκεντρώνει τα περισσότερα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά, έχει επίσης το προνόμιο να βρίσκεται πολύ κοντά στην αρχαία Ολυμπία, αλλά και την ίδια την Αθήνα με την ολοκλήρωση της νέας οδού, και διαθέτει την Καλαμάτα, το ακμαιότερο αστικό τουριστικό κέντρο της περιοχής με το πλήθος των μνημείων και των μουσείων του και τις πολιτιστικές του δραστηριότητες, από όπου κατά κύριο λόγο πηγάζει το τουριστικό ρεύμα που κατευθύνεται στην αρχαία Μεσσήνη και τους άλλους σημαντικούς χώρους (ανάκτορο Νέστορος, Βυζαντινά, Φράγκικα και Βενετσιάνικα μνημεία, γέφυρα Μαυροζούμενας, ιερό Ανδανίας κ.ά.).

Η αρχαία Μεσσήνη είναι μια ολόκληρη αρχαία πόλη, που έχει δώσει μέσα σε τρεις δεκαετίες αποτελέσματα, που ξεπέρασαν και τις δικές μας προσδοκίες και αναγνωρίζονται διεθνώς με δημοσιεύματα και τιμητικές διακρίσεις.

Η Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία και η Εταιρεία Μεσσηνιακών Αρχαιολογικών Σπουδών, της οποίας έχω την τιμή να είμαι πρόεδρος, έχουν συμβάλει τα μέγιστα, όχι μόνο με την ανασκαφή, την αναστήλωση, τις δημοσιεύσεις και την ανάδειξη γενικά της αρχαίας Μεσσήνης, αλλά και με την αγορά της γης, τις περιφράξεις, τις διαμορφώσεις, τα αποστραγγιστικά έργα και τα προστατευτικά στέγαστρα. Έχει παραδώσει στο

κράτος από το 1999, εκτός από τα 18 χιλιάδες αρχαία, ένα μουσείο και ένα αρχαιολογικό πάρκο για λειτουργία και εκμετάλλευση.

Το αρχαιολογικό πάρκο της αρχαίας Μεσσήνης αποτελεί μια περιορισμένη, αλλά πολύτιμη έκταση του φυσικού κόσμου, που περιλαμβάνει αρχιτεκτονικά κατάλοιπα οικοδομημάτων της πολιτιστικής μας κληρονομιάς πολιτικού και λατρευτικού χαρακτήρα, τοπική χλωρίδα και μικροπανίδα, καθώς και ζωντανούς ανθρώπους, περαστικούς επισκέπτες ή μόνιμους κατοίκους. Πολλοί συνδέουν την έννοια του πάρκου με δέντρα ή και δάσος, αισθάνονται μάλιστα την υποχρέωση να φυτέψουν γιγάντια ενίοτε και επικίνδυνα δένδρα, όπως πεύκα μέσα σε μεσαιωνικά κάστρα, όπως το φράγκικο κάστρο της Καλαμάτας, ακόμη και σε αρχαιολογικούς χώρους άρρηκτα δεμένους με ένα γυμνό από τη φύση του και βραχώδες τοπίο, όπως για παράδειγμα οι Δελφοί.³

Το «αρχαιολογικό πάρκο», σύμφωνα με τον ορισμό και την ανάλυση της Μπέτης Χατζηνικολάου, είναι μια καθορισμένη σημαντικού μεγέθους έκταση του φυσικού κόσμου που περιλαμβάνει πολιτιστικούς πόρους, δηλαδή αρχιτεκτονήματα κάθε μορφής, ακίνητα γενικώς στοιχεία αρχαιολογικής και ιστορικής σημασίας που έχουν αποκαλυφθεί μέσα στην έκταση αυτή. Σε αντίθεση με την έννοια της «**πολιτιστικής διαδρομής**», το συνδυαστικό στοιχείο στο πάρκο είναι η ορισμένη έκταση και το όνομα, η ταυτότητά της.

Το αρχαιολογικό πάρκο πρέπει να οργανώνεται και να λειτουργεί ως «τουριστικός προορισμός». Τέτοια πάρκα υπάρχουν σε όλο τον κόσμο και φυσικά σε όλες τις ανταγωνίστριες χώρες και είναι λιγότερο ή περισσότερο προβεβλημένα και γνωστά.

---

³ Ο ίδιος ο Απόλλωνας, κατά τη μυθική παράδοση, μετά από τις περιπλανήσεις του, επέλεξε **τα βραχώδη μέρη της Κρίσσης** να οικοδομήσει το ναό του, κάτω από τον Παρνασσό (Ομηρ. Ύμνος, στ. 281/6).

Ένα αρχαιολογικό πάρκο, όπως αυτό της αρχαίας Μεσσήνης, επιτυγχάνει τους στόχους του, γίνεται γνωστό, κινεί το ενδιαφέρον και προσελκύει επισκέπτες εφόσον διαθέτει:

1. Όρια (τα διαθέει η αρχαία Μεσσήνη.)
2. Ικανοποιητική προσπέλαση (πάσχει πολλαπλώς το οδικό δίκτυο και η απουσία χώρων στάθμευσης).
3. Διαμορφωμένες εσωτερικές διαδρομές (υφίστανται με πολλαπλές επιλογές).
4. Στάσεις για ανάπαυση και θέαση (υφίστανται).
5. Σήμανση εξωτερική και εσωτερική (είναι ανεπαρκής και λανθασμένη η εξωτερική σήμανση)
6. WC και αναψυκτήρια ανάλογα με το μέγεθος της έκτασης (τα υφιστάμενα είναι ανεπαρκή).
7. Υποδομές ανάλογα με τις ανάγκες, όπως φωτισμός, δίκτυο ύδρευσης, δίκτυο απορροής όμβριων, δίκτυο ποτίσματος φυτών, αντιπυρική προστασία (υφίστανται, εκκρεμεί η έγκριση μελέτης γενικού φωτισμού ου πάρκου και η εφαρμογή της).
8. Εξασφάλιση της συνέχισης των ερευνών και της αποκατάστασης των μνημείων (εξασφαλισμένη είναι η συνέχισή τους από την Εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία, όχι όμως ο καθαρισμός του χώρου και η συντήρησή του, έργου του ΥΠΠΟΑ).
9. Αρχιτεκτονική τοπίου με διαμορφώσεις, φυτεύσεις, και διαδρομές (έχουν συντελεσθεί)..
10. Εκδοτήριο και Πωλητήριο (απουσιάζει το πωλητήριο και φυσικά τα πωλητέα είδη).

Τα δέκα ως άνω στοιχεία τα διαθέτει γενικώς η αρχαία Μεσσήνη, απαιτούνται όμως οι ακόλουθες οργανωτικές ενέργειες:

1. Επιστημονικά τεκμηριωμένο μάρκετινγκ και επώνυμο τουριστικό και πολιτιστικό προϊόν που θα δώσει στην περιοχή την τουριστική-πολιτιστική του ταυτότητα (brand-ing).
2. Επαγγελματικά σχεδιασμένη προβολή.

3. *Σύνδεση με επιχειρήσεις (τουριστικές, μεταποιητικές) της περιοχής και με αξιόλογα τοπικά προϊόντα.*
4. *Ψηφιακά μέσα που να καταλαμβάνουν χρονικά τις περιόδους πριν, κατά και μετά το ταξίδι της επίσκεψης. Σε αυτά περιλαμβάνονται και μέσα *in situ*, επί τόπου (πχ ψηφιακή ξενάγηση) αλλά και ηλεκτρονικό πωλητήριο.*
5. *Παραγωγή και διάθεση ενθυμίων όπως αντιγράφων χαρακτηριστικών ευρημάτων της περιοχής του πάρκου, και αντικειμένων σύγχρονης τέχνης.*
6. *Οργάνωση σωματίου «φίλων του αρχαιολογικού πάρκου».*
7. *Εκδηλώσεις εντός του πάρκου με πολιτιστικό και εικαστικό περιεχόμενο (λαμβάνουν χώρα τέτοιες εκδηλώσεις στην αρχαία Μεσσήνη με πλείστα εμπόδια όπως και η καταβολή υπερωριών στο φυλακτικό προσωπικό τα Σαββατοκύριακα).*

Μέσω της οργάνωσης ενός «προορισμού» προσελκύουμε επισκέπτες, «ανοίγουμε» δηλαδή το χώρο στον πολιτιστικό Τουρισμό, που είναι ο κύριος τομέας, όσον αφορά στην αναγνώριση των πολιτιστικών πόρων, τη διάδοση της αξίας τους, αλλά και την εξασφάλιση εσόδων για την προστασία και επιβίωση του πάρκου στο μέλλον στο πλαίσιο της αυτόνομης διαχείρισης που προτείνω.

Είναι προφανές βέβαια, ότι ένα πάρκο μπορεί και πρέπει να στηθεί με βάση τους περιορισμούς, που επιβάλλει πρώτιστα η προστασία των μνημείων, και με την επιστημονική σοβαρότητα, που απαιτεί αφενός η φύση του και αφετέρου η δυναμική του πελατεία. Στόχος είναι, το πάρκο να αποτελέσει κινητήριο μοχλό για την ανάπτυξη της περιοχής, μια ανάπτυξη βιώσιμη οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά.

Τα παραπάνω προτείνονται και από μελετητές που έχουν ασχοληθεί ειδικά με το θέμα. Ανάλογες προτάσεις έχουν συμπεριληφθεί στο νέο εγκεκριμένο κείμενο του ΣΕΣ/ΕΣΠΑ 2014-2020 και αποτελούν προτεραιότητες των αρμόδιων

Υπουργείων και Περιφερειών για τη νέα αυτή περίοδο, η οποία λήγει χωρίς να έχει προσφέρει στον πολιτισμό της Μεσσηνίας.

Απαιτείται η παρουσίαση επεξεργασμένων προτάσεων προς τις τοπικές κοινωνίες ώστε να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους και να τις υιοθετήσουν, προκειμένου ο κάθε φορέας: Περιφέρεια, ΟΤΑ, Επιχειρήσεις, ΕΦΑ Μεσσηνίας, ΜΚΟ, Φεστιβάλ Χορού, Επιμελητήρια, Ιδρύματα να αναλάβει τις δράσεις που θα προβλέπονται.

Θα πρέπει να συγκροτηθεί μια ολιγομελής **Ομάδα Σχεδιασμού** για τη σύνταξη της πρώτης έκθεσης για τον συντονισμό των ενεργειών, το συντονισμό των φορέων και τη διαφήμιση του γεγονότος. Η ομάδα αυτή θα ασχοληθεί μεταξύ άλλων την ανάθεση μελετών για τη βελτίωση των υποδομών, τη σήμανση, την προσπέλαση, τη στάθμευση και την ανάδειξη γενικά του πολιτιστικού πλούτου ης Μεσσηνίας. Θα μεριμνήσει επίσης για την κατάρτιση του αρχικού πλάνου με πρόταση για πολιτιστική ταυτότητα και λογότυπο, για την ανάπτυξη ψηφιακής στρατηγικής επικοινωνίας, για τη δημιουργία ειδικού ιστότοπου (site) και την ένταξη σε κοινωνικά δίκτυα. Μετά την ολοκλήρωση των παραπάνω δράσεων, απαιτείται η επιλογή και εγκατάσταση ενός αποτελεσματικού **και ευέλικτου Φορέα Διαχείρισης**.

Η πολιτιστική κληρονομιά, υλική και άυλη και ο σύγχρονος πολιτισμός αναγνωρίζονται ως κύρια στοιχεία ταυτότητας κάθε περιοχής και ως συγκριτικό πλεονέκτημα, λόγω της συμβολής τους στην οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Ο πολιτισμός προσφέρει το πλεονέκτημα της αναγνωσιμότητας, της ιστορικής συνέχειας και της συλλογικής μνήμης. Ο πολιτισμός και ό,τι αυτός περιλαμβάνει (μνημεία, μουσεία, φεστιβάλ μουσικής, ασμάτων, θεάτρου, κινηματογράφου, χορού, συμπεριλαμβανομένου του «καλαματιανού», εικαστικές εκθέσεις, διατροφή, φυσικό περιβάλλον, κ.ά.) βρίσκεται στο

επίκεντρο των προσπαθειών προβολής και ανάπτυξης μιας περιοχής.

Πέτρος Θέμελης

pthemeles@gmail.com

ΓΙΑ ΤΟ WORKSHOP

Υποδομές, εντός ή εκτός του αρχαιολογικού χώρου, αναγκαίες για την αρχαία Μεσσήνη: α) Κατασκευή περιφερειακής αγροτικής οδού πέριξ του περιφραγμένου αρχαιολογικού χώρου για λόγους πυρασφάλειας και προστασίας γενικώς. β) άμεση βελτίωση του υπάρχοντος ανεπαρκούς και λίαν επικίνδυνου

οδικού δικτύου Μεσσήνης (νέας)-Λάμπαινας-Αρσινοής-Αρχαίας Μεσσήνης. γ) κατασκευή παρακαμπτήριας οδικής αρτηρίας από κατάλληλο σημείο της νέας εθνικής οδού Αθήνας - Καλαμάτας, η οποία θα οδηγεί απευθείας στην αρχαία Μεσσήνη. Η υφιστάμενη κατάσταση είναι επιεικώς απαράδεκτη, ο ερχόμενος εξ Αθηνών επισκέπτης χάνει τον δρόμο και τον προσανατολισμό του κατευθυνόμενος προς Καλαμάτα, παραπλανάται από τις πινακίδες ως ότου καταλήξει στο χώρο του αεροδρομίου και κατευθυνθεί ενδεχομένως προς Λάμπαινα.

Η απουσία χώρων στάθμευσης εγγύς του αρχαιολογικού χώρου στην περιοχή του χωριού Μαυρομμάτι είναι τραγική. Ένα από τα πλέον παράδοξα είναι επίσης το γεγονός ότι δεν υφίσταται, έστω κατά την τουριστική περίοδο, λεωφορειακή σύνδεση από Καλαμάτα προς αρχαία Μεσσήνη για όσους δεν διαθέτουν ιδιωτικό αυτοκίνητο. Εντός του αρχαιολογικού χώρου απαιτείται επίσης η κατασκευή δεύτερου οικήματος με τουαλέτες και αναψυκτήριο στην περιοχή του Σταδίου-Γυμνασίου.

Με ανησυχεί η αριθμητική ανεπάρκεια του φυλακτικού και εργατικού προσωπικού, η απουσία σύγχρονου οδικού δικτύου και χώρων στάθμευσης, η παραπλανητική οδική σήμανση, η αμέλεια καθαρισμών από τα ξερά χόρτα και τα σκουπίδια στα κράσπεδα των δρόμων, η αντιαισθητική και επικίνδυνη για έναν αρχαιολογικό χώρο εναέρια όδευση των δικτύων φωτισμού και τηλεπικοινωνιών, η απουσία βιολογικού καθαρισμού των οικιστικών απόβλητων, η μη πιστή τήρηση των στοιχειωδών κανόνων δόμησης που επιβάλλει η αρχαιολογική υπηρεσία στον εντός του χώρου οικισμό, η μη εισέτι εφαρμογή πολεοδομικού σχεδίου στους οικισμούς Αρσινόη και Μαυρομμάτι που αποτελεί προϋπόθεση για την κήρυξη του αρχαιολογικού χώρου της αρχαίας Μεσσήνης ως μνημείου παγκόσμιας κληρονομιάς όπως έχει ήδη προταθεί εδώ και τρία χρόνια από το Υπουργείο Πολιτισμού.